

**UNIWERSYTET TECHNOLOGICZNO-PRZYRODNICZY
WYDZIAŁ INŻYNIERII MECHANICZNEJ**

**KOMPUTEROWE WSPOMAGANIE
NAUKI I TECHNIKI**

CAX'2011

VIII WARSZTATY NAUKOWE

Praca zbiorowa pod redakcją
Tadeusza Mikołajczyka

Bydgoszcz – Duszniki Zdrój 2011

Komitet Naukowy

Prof. dr hab. inż. Michał Styp-Rekowski – przewodniczący
Prof. dr hab. inż. Marek Bieliński
Prof. dr hab. inż. Józef Flizikowski
Prof. ing. PhD Mikulas Hajduk, TU Kosice
Dr hab. inż. Andrzej Harlecki, prof. ATH
Dr hab. inż. Henryk Holka, prof. UTP
Prof. dr hab. inż. Hubert Latoś
Dr hab. inż. Zdzisław Ławrynowicz, prof. UTP
PhD Ivan Oborskiy, Nat. University of Tech&Design, Kiev
PhD Adrian Olaru, prof. Politechnika Bukareszt
Dr hab. inż. Kazimierz Peszyński, prof UTP
Prof. dr hab. inż. Eugeniusz Ranatowski
Prof. dr hab. inż. Janusz Sempruch
Dr hab. inż. Joachim Zimniak, prof. UTP
Prof. dr hab. inż. Bogdan Żółtowski
Dr inż. Tadeusz Mikołajczyk – sekretarz

Komitet Organizacyjny

Dr inż. Tadeusz Mikołajczyk – przewodniczący
Dr inż. Mirosław Dalak – wiceprzewodniczący
Łukasz Romanowski – sekretarz

Redaktor naukowy

Dr inż. Tadeusz Mikołajczyk

Zamieszczone prace zostały zrecenzowane przez członków Komitetu Naukowego

© Copyright

Wydawnictwa Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego
Bydgoszcz 2012

ISBN 978-83-61314-98-1

Wydawnictwa Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego
Redaktor Naczelny

prof. dr hab. inż. Józef Flizikowski

ul. Ks. A. Kordeckiego 20, 85-225 Bydgoszcz, tel. 52 3749482, 52 3749426
e-mail: wydawucz@utp.edu.pl <http://www.utp.edu.pl/~wyd>

Spis treści – Contents

WPROWADZENIE	5
KOMPUTEROWE WSPOMAGANIE BADAŃ – CAEx	
<i>Łukasz Lewandowski, Tadeusz Mikołajczyk</i>	7
Badania temperatury w zgrzewaniu tarciovym przez analizę promieniowania podczerwonego <i>The study of temperature during friction welding using infrared analysis</i>	
<i>Jarosław Mikołajczyk</i>	13
System rejestracji i wizualizacji warunków pracy stanowiska do badań tribologicznych <i>Registration and visualisation system of operation conditions in tribology research stand</i>	
<i>Janusz Musiał, Maciej Matuszewski, Ivan Oborskiy, Robert Polasik</i>	19
Wykorzystanie techniki komputerowej w wyznaczaniu relacji między warunkami a rezultatami obróbki <i>Computer techniques application in development of relationship between machining conditions and results</i>	
<i>Natalia Mashovets, Maciej Matuszewski, Janusz Musiał</i>	25
Techniki komputerowe w badaniach tribologicznych <i>Computer technology in tribology investigations</i>	
KOMPUTEROWE WSPOMAGANIE PROJEKTOWANIA – CAD	
<i>Marek Chiliński</i>	31
Analiza numeryczna wirnika wiatrowego o pionowej osi obrotu <i>Numerical analysis of vertical axis wind turbine</i>	
<i>Marian Dolipski, Eryk Remiorz, Piotr Sobota, Jan Osadnik</i>	41
Komputerowe badania położenia ogniw łańcucha zużytego na bębnie napędowym przenośnika zgrzeblowego <i>Computer aided investigations of worn up chain links on a scraper conveyor's sprocket drum</i>	
<i>Daniel Janicki</i>	49
Aspekty konstrukcyjne komórki obróbkowej do badań procesu drążenia ECM powierzchni krzywoliniowych <i>The constructional aspects of a machining cell for a research on ECM electromachining process of curvilinear surfaces</i>	

<i>Marcin Figler, Karol Maliński, Adam Mroziński</i>	55
Analiza możliwości praktycznego wykorzystania wybranych aplikacji komputerowych do symulacji instalacji solarnych	
<i>Possibility analysis of practical use of choosen computer application to simulation of solar installation</i>	

KOMPUTEROWE WSPOMAGANIE WYTWARZANIA – CAM

<i>Artur Bartkowiak, Michal Kamiński, Tadeusz Mikołajczyk, Łukasz Romanowski, Paweł Wasiak</i>	63
Adaptacja drążarki EDEA 25 na obrabiarkę numeryczną	
<i>Adaptation of electro-discharge machine EDEA 25 on numerical control machining tool</i>	
<i>Maciej Dąbek, Marta Nożewnik</i>	71
Zastosowanie sieci Petriego do wizualizacji procesów zachodzących w firmie produkcyjnej	
<i>Petri nets application for visualization processes in manufacturing company</i>	

MECHATRONIKA

<i>Paweł Dąbrowski, Piotr Kraiński, Arkadiusz Kulak, Tadeusz Mikołajczyk</i>	77
Adaptacyjny układ do wiercenia otworów	
<i>Adaptional system for drilling</i>	
<i>Dariusz Dorsz, Tadeusz Mikołajczyk</i>	83
Model manipulatora o kinematyce równoległej	
<i>Model of parallel kinematics manipulator</i>	
<i>Tadeusz Mikołajczyk, Łukasz Romanowski</i>	89
Frezarka numeryczna z osią obrotową	
<i>Numerical milling machine with rotational axis</i>	
INDEKS AUTORÓW	95

SYSTEM REJESTRACJI I WIZUALIZACJI WARUNKÓW PRACY STANOWISKA DO BADAŃ TRIBOLOGICZNYCH

Jarosław Mikołajczyk

Studia Doktoranckie
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Streszczenie

W pracy przedstawiono budowę i zasadę działania systemu rejestracji i wizualizacji warunków pracy stanowiska do badań tribologicznych. System zbudowano z wykorzystaniem układu ADAM firmy Advantech.

1. WPROWADZENIE

Procesy zużywania są nieodłącznie związane z istnieniem obiektów technicznych. Wpływają destrukcyjnie na ich stan techniczny i prowadzą do dających się obserwować uszkodzeń. Ze względu na to, że większość tych uszkodzeń zachodzi w warstwie wierzchniej (WW) współpracujących elementów, dlatego jej nadaje się właściwości zwiększające odporność na niszczące działanie wymuszeń podczas pracy maszyn i urządzeń. Warstwa wierzchnia jest zatem obiektem badań prowadzonych w wielu ośrodkach naukowych krajowych i zagranicznych [1-4].

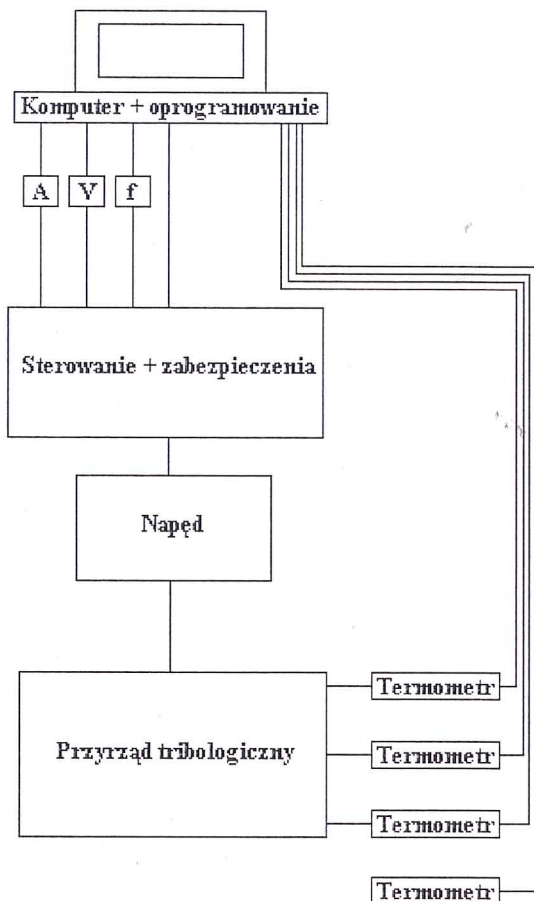
Z badaniami nad strukturą warstwy wierzchniej nierozzerwalnie związany jest problem z możliwością zapisu wyników badań oraz ich wizualizacji w czasie wykonywania pomiarów.

W pracy przedstawiono zaprojektowany i zbudowany system do wizualizacji i archiwizacji danych uzyskiwanych ze stanowiska do badań tribologicznych.

2. OPIS SYSTEMU

Przedstawiony na rysunku 1 układ pozwala m.in. na czteropunktowy pomiar temperatury (trzy punkty w oleju, czwarty punkt – temperatura otoczenia), jej zapis, zadawanie prędkości obrotowej, pomiar oraz zapis wielkości pobieranego przez napęd prądu, częstotliwości, napięcia, mocy.

Komputer jest połączony z modułem koncentratora ADAM 4019+ za pośrednictwem konwertera ADAM 4520 (RS485 – RS232). Przy użyciu oprogramowania ADAMView odczytywane są dane z koncentratora i przesyłane do komputera. Układ może posiadać kilka typów pulpityw do wizualizacji danych. Układ nie ma momentomierza oraz tachometru. Dzięki pobieraniu z falownika danych za pomocą wyjścia komunikacyjnego S+/-, dotyczących natężenia i częstotliwości prądu, możliwe jest określenie chwili zatarcia próbek. Dodatkowo, określając całkowity pobór mocy pobieranej przez napęd przyrzędu tribologicznego podczas badania danej kompozycji olejowej w tych samych warunkach eksploatacyjnych, można określić, która z badanych kompozycji olejowych jest lepsza pod względem własności smarnych.

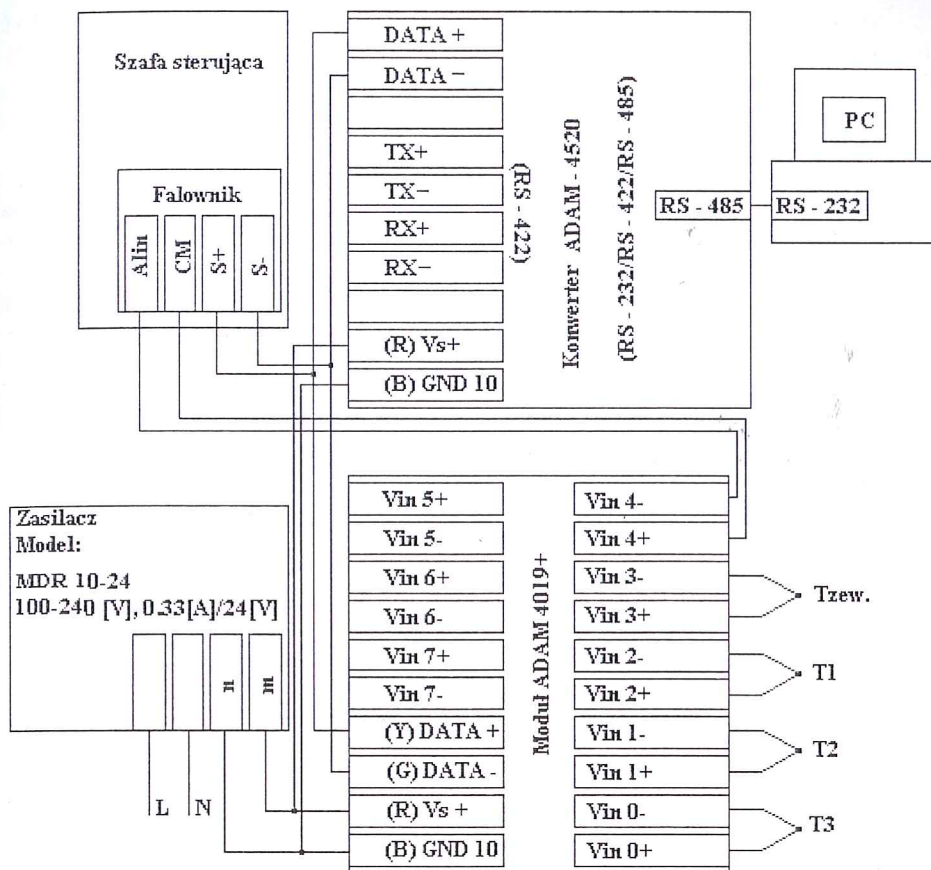

Rys. 1. Schemat blokowy układu do badań tribologicznych

Zaprojektowany i wykonany układ składa się z następujących części:

- przyrządu tribologicznego,
- napędu do przyrządu tribologicznego,
- szafy sterującej do napędu,
- modułu ADAM 4019+ wraz z konwerterem ADAM 4520 firmy Advantech,
- komputera PC z oprogramowaniem DriveView 3.3 (do komunikacji z falownikiem) oraz programem ADAMView.

Na rysunku 2 przedstawiono schemat połączeń pomiędzy poszczególnymi elementami układu. Zarówno moduł ADAM 4019+, jak i konwerter są zasilane z tego samego zasilacza 240/24 [V]. Do portów modułu ADAM 4019+ o numerach od 0 do 3 podłączone są 4 termopary. Port o numerze 4 jest połączony z wejściem analogowym falownika. Jego wyjście komunikacyjne S+/S- oraz port modułu DATA+/DATA- połączono z portem konwertera DATA+/DATA-. Konwerter jest natomiast połączony z komputerem PC portami RS-232/RS-485. Porty modułu 5, 6 i 7 nie są wykorzystane w badaniach.

Rys. 2. Schemat blokowy połączeń układu

Moduł 4019+ ma osiem wejść analogowych, z których wykorzystano cztery dla czujników temperatury. Termopary są umieszczone w pobliżu powierzchni styku próbek z przeciwpóbką (3 sztuki). Czwarta termopara mierzy temperaturę otoczenia. Port 4 modułu jest połączony z wyjściem analogowym falownika. Moduł 4019+ podłączony jest do komputera za pomocą konwertera ADAM 4520.

Z uwagi na to, że konwerter ADAM 4520 ma tylko jedną parę zacisków DATA+/DATA- (RS 485), do których są równocześnie podłączone i moduł ADAM 4019+ i falownik (zaciski S+/S-), konieczne jest posiadanie oprogramowania OPC Serwer. Umożliwia ono komunikację pomiędzy modułem, falownikiem i komputerem z wykorzystaniem protokołu MODBUS.

3. OPIS PROGRAMU ADAMView

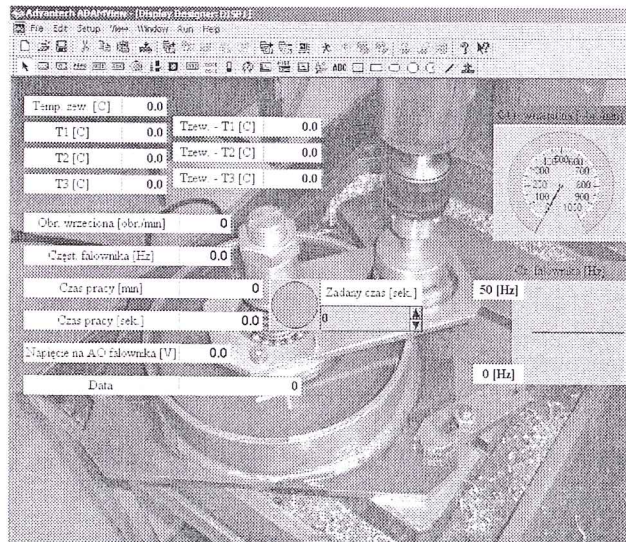
Działanie systemu do rejestracji i wizualizacji warunków pracy stanowiska do badań tribologicznych opiera się o na programie utworzonym w środowisku ADAMView oraz module koncentratora danych ADAM 4019+ z podłączonymi do jego wejść termoparami wraz z falownikiem.

Moduł ADAM 4019+ ma dwa tryby pracy: INIT oraz NORMAL. Tryb NORMAL służy do ustawiania parametrów poszczególnych portów. Tryb INIT służy do ustawiania parametrów modułu do pracy w pojedynkę, albo wspólnie z innymi modułami (falownikami) – w zależności od potrzeb użytkownika. W badaniach wykorzystywano oba tryby. Każdy program ADAMView w dowolnym trybie pracy składa się z dwóch głównych części:

- panelu użytkownika, który pełni rolę zintegrowanej płyty czołowej przyrządów tworzących przyrząd wirtualny (np. płyta czołowa stanowiska do badań tribologicznych),
- schematu blokowego z naniesionymi ikonami bloków funkcyjnych i połączeniami między blokami funkcjonalnymi przyrządu wirtualnego. Schemat blokowy jest kodem źródłowym programu sterowania dla przyrządu wirtualnego.

Tworzenie programu w języku ADAMView polega na złożeniu schematu blokowego przez przenoszenie (metodą przeciągnij i puść – ang. *drag and drop*) na panel ikon, obiektów lub ikon funkcyjnych zebranych na górnym pasku menu. Następnie należy skonfigurować dany moduł, aby pełnił on zadaną funkcję.

Na rysunku 3 przedstawiono panel główny modułu podczas pracy autonomicznej. Dane pobierane są w tym przypadku tylko z portów podłączonych do modułu ADAM 4019+. Są to cztery termopary (porty 0÷3) oraz jedno wejście analogowe falownika (port 4).

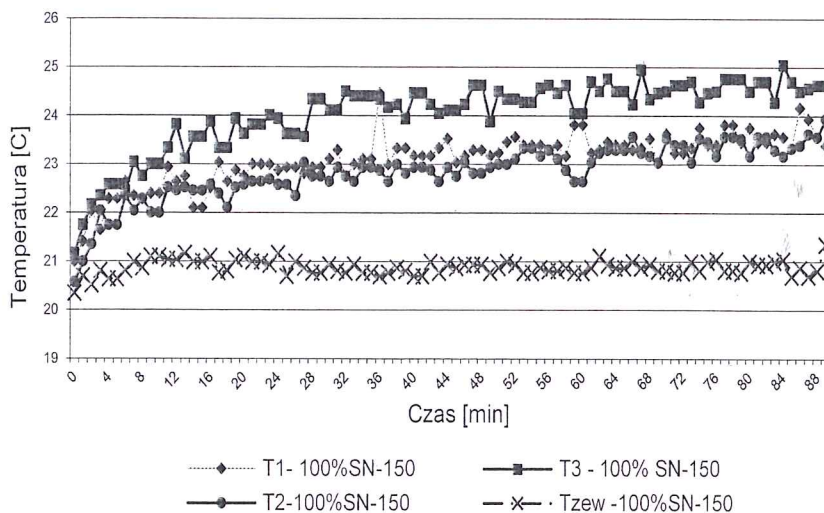

Rys. 3. Panel główny stanowiska zbudowany z wykorzystaniem programu ADAMView dla pracy autonomicznej

4. PRZYKŁADOWE WYNIKI

Na rysunku 4 przedstawiono przebieg temperatur w komorze olejowej dla oleju SN-150 bez dodatków. Warunki badania: $p = 2 \text{ MPa}$, $n = 500 \text{ obr/min}$, $t = 90 \text{ min}$, próbkowanie co 1 minutę.

Rys. 4. Przebieg temperatur dla bazy olejowej SN-150 bez dodatków dla czterech termopar

5. PODSUMOWANIE

Zbudowane stanowisko do wizualizacji i archiwizacji danych pomiarowych z przyrządu tribologicznego umożliwia pomiar i zapis m.in.: temperatur w komorze olejowej tribotestera, temperatury zewnętrznej, wartości mocy czynnej, natężenia prądu pobieranego przez napęd przyrządu tribologicznego, częstotliwości wyjściowej falownika, częstotliwości zadanej falownika, prędkości obrotowej silnika, prędkości obrotowej wrzeciona napędu. Niewątpliwą zaletą niniejszego stanowiska jest możliwość rejestracji danych szybkozmiennych. Ma to szczególne znaczenie podczas dynamicznych badań par trących, gdzie następuje częsta zmiana prędkości obrotowej wrzeciona i zadanej siły nacisku na powierzchnie trące. Sam system wizualizacji i archiwizacji danych ułatwia zbieranie danych, opracowanie wyników badań i ich szybką interpretację.

Wyniki prowadzonych na przyrządzie tribologicznym badań przyczynią się niewątpliwie do poszerzenia wiedzy o intensywności i przebiegu zużycia.

LITERATURA

- [1] Godet M., 1984. The third body approach: A mechanical view of wear. *Wear* 100, 437-452.
- [2] Piekoszewski W., Szczerek M., Wiśniewski M., 2000. Charakterystyki tribologiczne chropowatości powierzchni elementów maszyn. *Zagadnienia Eksploatacji Maszyn* 3, 43-69.
- [3] Rigney D.A., Gleaser W., 1978. The significance of near surface microstructure in the wear process. *Wear* 46, 241-250.
- [4] Styp-Rekowski M., 2001. Znaczenie cech konstrukcyjnych dla trwałości skośnych łożysk kulkowych. Wyd. Uczeln. ATR Bydgoszcz. Rozprawy 103.

REGISTRATION AND VISUALISATION SYSTEM OF OPERATION CONDITIONS IN TRIBOLOGY RESEARCH STAND

Summary

In paper was presented construction and principles of a data logging and visualization system for tribology research assistance. This system was build using ADAM modul of Advantech.

INDEKS AUTORÓW

Artur Bartkowiak

student, Kolo Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Marek Chiliński

student, Kolo Naukowe Mechaniki i Informatyki Stosowanej, Wydział Mechaniczny, Politechnika Białostocka

Maciej Dąbek

student, Kolo Naukowe Mechaników, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Paweł Dąbrowski

student, Kolo Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Marian Dolipski

prof. dr hab. inż., Dziekan Wydziału Górnictwa i Geologii, Politechnika Śląska, Gliwice

Dariusz Dorsz

mgr inż., Kolo Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Marcin Figler

student, Kolo Naukowe TOPgran, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Daniel Janicki

mgr inż. Studium Doktoranckie, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Michał Kamiński

student, Kolo Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Piotr Kraiński

mgr inż., Kolo Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Arkadiusz Kulak

student, Kolo Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Łukasz Lewandowski

mgr inż., Studium Doktoranckie, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Karol Maliński

student, Kolo Naukowe TOPgran, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Maciej Matuszewski

dr inż., Zakład Inżynierii Produkcji, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Natalia Mashovets

phd, Khmelnytsky National University, Ukraine

Jarosław Mikołajczyk

mgr inż., Studium Doktoranckie, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Tadeusz Mikołajczyk

dr inż., Zakład Inżynierii Produkcji, Opiekun Koła Naukowego Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Adam Mroziński

dr inż., Zakład Systemów Technicznych i Ochrony Środowiska, Opiekun Koła Naukowego TOPgran, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Janusz Musiał

dr inż., Zakład Inżynierii Produkcji, Zastępca dyrektora Instytutu Techniki Wytwarzania, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Marta Nożewnik

student, Koło Naukowe Mechaników, Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Ivan Oborskiy

phd, National University of Technology and Design, Kiev, Ukraina

Jan Osadnik

mgr inż., Wydział Górnictwa i Geologii, Politechnika Śląska, Gliwice

Robert Polasik

dr inż., Zakład Inżynierii Produkcji, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Eryk Remiorz

dr inż., Wydział Górnictwa i Geologii, Politechnika Śląska, Gliwice

Piotr Sobota

dr inż., Wydział Górnictwa i Geologii, Politechnika Śląska, Gliwice

Łukasz Romanowski

mgr inż., Zakład Inżynierii Materiałowej, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

Paweł Wasiak

student, Koło Naukowe Mechaników, Wydział Inżynierii Mechanicznej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Bydgoszcz

ISBN 978-83-61314-98-1